

FILM

V roku 1975 sa filmová tvorba na Slovensku odohrávala v pevne ustálených podmienkach normalizačného režimu, ktoré zásadne ovplyvňovali jej tematické aj výrazové možnosti. Hlavným centrom slovenskej kinematografie bolo Štúdio hraných filmov Koliba v Bratislave, kde vznikala prevažná väčšina hraných filmov, dokumentov i krátkometrážnej tvorby. Film bol vnímaný ako významný nástroj kultúrnej politiky štátu, a preto podliehal dôslednej ideologickej kontrole v každej fáze výroby – od schvaľovania scenárov až po distribúciu hotových diel.

V porovnaní s dynamickým obdobím 60. rokov bola filmová produkcia v polovici 70. rokov menej odvážna a výrazovo umiernennejšia. Mnohí významní režiséri a scenáristi predchádzajúcej dekády nemohli slobodne tvoriť, niektorí mali zákaz filmovať, iní boli presunutí do televíznej alebo dokumentárnej tvorby. Napriek týmto obmedzeniam si slovenský film udržiaval profesionálnu úroveň a opieral sa o silné herecké výkony, kvalitnú kameru a precízne remeselné spracovanie. Filmová tvorba na Slovensku v roku 1975 tak predstavovala obraz doby, v ktorej sa umelecké ambície museli neustále prispôsobovať politickým obmedzeniam, no napriek tomu dokázali vytvárať hodnotné diela s trvalou kultúrnou výpovednou hodnotou.

Tematicky dominovali ideologicky prijateľné námety, predovšetkým príbehy zo súčasnosti zdôrazňujúce kolektív, pracovnú morálku a medziľudské vzťahy v prostredí fabrik, stavieb či vidieka. Časté boli aj historické témy a adaptácie literárnych diel, ktoré ponúkali priestor na morálne posolstvá bez otvorenej spoločenskej kritiky. Režiséri sa často uchýľovali k psychologickému rozprávaniu, symbolike a náznakom, prostredníctvom ktorých sa snažili zachytiť vnútorný svet postáv a jemné konflikty jednotlivca so spoločenskými očakávaniami.

Osobitné miesto mala dokumentárna tvorba, ktorá sa síce pohybovala v úzkych tematických mantineloch, no prinášala cenné svedectvá o podobe krajiny, industrializácii, folklóre a každodennom živote na Slovensku. Krátkometrážny a animovaný film poskytoval tvorcom o niečo väčší priestor na formálne experimenty, najmä vo výtvarnom spracovaní. Významnú úlohu zohrávala aj Slovenská televízia, ktorá produkovala televízne filmy, inscenácie a seriály a pre viacerých filmárov predstavovala jedinou možnosť kontinuálnej tvorby.

HRANÉ FILMY

Pacho, hybský zbojník

Svojrázna povesť zo zbierky *Krvaviny* Petra Jaroša, inšpirovaná príbehmi o legendárnom zbojníkovi Jánošíkovi, je predlohou scenára Petra Jaroša a Martina Ľapáka, podľa ktorej vzniká legendárna slovenská paródia ***Pacho, hybský zbojník***. Režisér Martin Ľapák rozvíja príbeh Pacha (Jozef Kroner)

z horskej dediny Hybe. Hoci Pacho nie je žiadny silák, začne sa zastávať poddaných proti miestnej šľachte. Je šikovný, drzý tak akurát, má dobre podrezaný jazyk a jeho najsilnejšou zbraňou je veľmi silná pálenka frndžalica. Pacho sa stane zbojníckym vodcom a jeho povesť sa dostane až do Viedne k cisárovnnej Márii Terézii. Tá vo svojej krajine nechce žiadnych zbojníkov, preto pošle do hôr armádu.

Vo filme ďalej hrajú: Dušan Blaškovič, Karol Čalik, Marián Labuda, Ivan Palúch, Juraj Kováč, Ida Rapaičová, Slávka Budínová.

Na dialógoch sa podieľajú Milan Lasica a Július Satinský, účinkovať však nemôžu a nemôžu byť uvedení ani v titulkoch. Ale Jula Satinského vo filme

počujeme – predabuje postavu Jožka, liptovského murára u Márie Terézie, ktorého hrá Jozef Majerčík.

Na 16. filmovom festivale pre deti v Gottwaldove získa film v roku 1976 Zvláštnu cenu poroty.

Milostdný čas (réžia: Otakar Krivánek)

Psychologický film, zameraný na medziľudské vzťahy a problém dôstojnosti človeka v každodennom živote. Predstavuje skôr komornejšiu polohu slovenskej hranej tvorby.

Sebechlebskí hudci (réžia: Jozef Zachar)

Historický film o živote dedinských muzikantov v 19. storočí. Zachytáva sociálne podmienky, boj o obživu a silu ľudovej hudobnej tradície. Významný titul v rámci historicko-regionálnej línie slovenskej kinematografie.

Horúčka (réžia: Martin Hollý ml.)

Film nakrútený v roku 1975, premiéru mal v januári 1976. Príbeh bol adaptáciou prózy Jozefa Kota a spracúval spoločensko-politické dilemy po roku 1968. Hollý patril k najvýznamnejším slovenským režisérom svojej generácie.

Sebechlebskí hudci

Jánošík

Amulet

Krátky experimentálny film, ktorý symbolicky a poeticky spracúva témy ochrany a viery v magické predmety. Predstavuje tvorivý príspevok k rozvoju slovenskej krátkej a výtvarne orientovanej kinematografie.

Rekonštrukcia filmu Jánošík (1921)

Prvý slovenský hraný film bol v roku 1975 zrekonštruovaný a ozvučený. Tento krok bol významnou udalosťou v oblasti filmovej histórie a reštaurovania národného dedičstva.

DOKUMENTÁRNE FILMY

Československá spartakiáda 1975

Oficiálny filmový záznam veľkej masovej telovýchovnej akcie konanej v Prahe. Dokument zachytáva masové cvičenia, choreografie a kolektívne vystúpenia tisícov účastníkov. Film je typickým príkladom dokumentárnej tvorby propagujúcej kolektívny duch a telesnú kultúru, zároveň predstavuje cenný historický záznam spartakiádneho fenoménu v Československu.

30 rokov slovenského hraného filmu

Dokumentárny film režiséra Ctibora Kováča, ktorý mapoval históriu slovenskej kinematografie od roku 1921 po polovicu 70. rokov. Bol predstavený pri príležitosti výročia a mal za cieľ prezentovať kontinuitu filmového umenia v súlade s ideologickou líniou.

TELEVÍZNE FILMY

Pomsta (réžia: Ján Roháč)

Veselohra z vidieckeho prostredia, spracovaná v televíznom formáte. Predstavuje typickú ukážku ľahšej zábavnej tvorby, akú Slovenská televízia pravidelne ponúkala domácemu publiku.

Čenkovej deti (réžia: Otakar Krivánek)

Televízna adaptácia novely B. S. Timravy, silný dramatický príbeh o materinskej obeti a chudobe. Inscenácia mala veľký spoločenský ohlas a patrí k vrcholom slovenskej televíznej dramatiky 70. rokov.

Naši synovia (televízny seriál, 1975)

Televízny seriál Slovenskej televízie, ktorý sledoval život mladých mužov v každodenných spoločenských a rodinných situáciách. Seriál prezentoval výchovno-spoločenské témy typické pre dobovú televíznu tvorbu a poskytoval divákovi obraz ideálneho správania a hodnôt. Patrí k významným televíznym projektom roku 1975, keď sa televízia snažila posilniť domácu pôvodnú produkciu.

KRÁTKE A ANIMOVANÉ FILMY

Panpulóni (Ivan Popovič)

Animovaný film podľa básne Miroslava Válka, poeticky zobrazuje detské hry a sny pred spaním.

Miliardy kvapiek života (Milan Černák)

Krátky film, ktorý poetickým spôsobom poukazuje na význam vody pre život a poľnohospodárstvo.

Hoci televízia pripravovala množstvo hraných inscenácií, adaptácií literárnych diel a detských programov, aj tieto projekty boli starostlivo kontrolované, aby neprekročili rámec oficiálnej ideológie.

Významnou udalosťou bola aj slávnostná inaugurácia výškovej budovy Slovenskej televízie v Mlynskej doline (11. december 1975). Nová budova poskytla priestor pre modernú produkciu a symbolizovala technologický pokrok. Televízne vysielanie sa stalo dominantným médiom, ktoré ovplyvňovalo každodenný život obyvateľov.

ZOMRELI

Ivan Bukovčan (* 15. september 1921, Banská Bystrica – † 25. máj 1975, Bratislava) – slovenský publicista a dramatik, filmový dramaturg a scenárista.

Narodil sa v lesníckej rodine a vzdelanie získaval v Prešove, Prahe, neskôr pokračoval v rokoch 1940–1944 štúdiom práva v Bratislave. Pracoval ako redaktor denníka Národná obroda, ktorého bol pražským spravodajcom, neskôr

spolupracoval s dramaturgiou Československého štátneho filmu v Bratislave, kde pracoval až do svojej smrti ako dramaturg. V roku 1974 dostal národnú cenu SSR a v roku 1975 mu udelili titul zaslúžilý umelec.

Začínal ako filmový recenzent ešte v čase vysokoškolských štúdií. V povojnovom období sa pokúšal zachytiť vojnou zničenú Európu, neskôr sa venoval najmä spolupráci s režisérmi, scenáristami a spisovateľmi. To ho priviedlo napokon k vlastnej tvorbe v oblasti prózy, filmovej scenaristiky a drámy.

V päťdesiatych a neskôr aj v sedemdesiatych rokoch bol Ivan Bukovčan najplodnejším i najúspešnejším slovenským scenáristom. Jeho profesionalita